

מי ומה בחוברת

מקורות ועדויות

- פרשה מזעזעת, אחת מני רבות, על מה שעוללו הגרמנים ליהודים במחנות-המוות של ברגן-בלזן, מעלה בעדותו מנדי גור, חבר קיבוץ דליה. יליד טראנסילבאניה, שעברה לשלטון הונגריה במלחמת-העולם השנייה, הוצא עם המשלוח הראשון של יהודי הונגריה. הוא הגיע לברגן-בלזן והתייסר נוראות בצעדת-המוות שרק מעטים שרדו ממנה.
- **רפאל כוכבי**, חבר קיבוץ דורות, היה בין 480 החלוצים, נוסעי ספינת-המעפילילים „דורה“ בפיקודם של צבי ספקטור ועמירם שוחט (שניספו לאחר-מכן בין כ"ג יורדי הסירה בחוף לבנון). הוא מספר על מסעה של ספינת-המעפילים, שהיתה האחרונה שהגיעה לארץ-ישראל לפני פרוץ מלחמת-העולם השנייה, ומתאר את הרקע להפלגתה ועל התוכניות להמשך ההעפלה.

עיון

- **ישראל גוממן**, מהמכון ליהדות זמננו באוניברסיטה העברית, עוקב אחר עיוניהם של כמה וכמה סופרים וחוקרים בנושא מחנות-הריכוז הנאציים ומנסה לעמוד על אופיים של מחנות-הריכוז כממלאי תפקיד מיוחד במימושם של הרעיונות הגזעניים.
- עתידה של שארית-הפליטה בסיומה של מלחמת-העולם השנייה ושילובה במאבק על ההגשמה הציונית הטריד והעסיק את ההנהגה של היישוב היהודי בארץ-ישראל ואת ההנהגה הציונית. על תדמיתה של שארית-הפליטה בעיני ההנהגה כפי שזו משתקפת מהתיעוד המהימן מאותם ימים — עומד **יחיעם וייץ**, מ„יד ושם“, במחקרו המקיף שפרק ממנו מתפרסם כאן.
- **יוחנן גינת** (הנס גרטנר) ז"ל, שעמד בראש משרד עליית-הנוער באירופה בשנים 1946–1948, מטפל במאמרו בבעיות שנתעוררו בחינוך היהודי בגרמניה בשנות ה-30, עם עליית הנאצים לשלטון והנהגת חוקי הגזע.
- **אברהם קלבן**, מעולי ברית-המועצות, דולה כמה וכמה עובדות ממקורות סובייטיים בנושא הדמוגרפי ובעזרתם הוא מגיש פרקים מקורות היהודים באסיה הסובייטית בימי מלחמת-העולם השנייה.
- מחקרו של **אברהם מרגליות**, מהמכון ליהדות זמננו באוניברסיטה העברית בירושלים, דן בשלת ההסבה המקצועית והפרודוקטיביות כמוקד דיון בקרב יהודי גרמניה עם עליית הנאצים לשלטון. המחקר מרכז נתונים בנושאים אלה המצויים במקורות שונים.

תעודות

- **שרה ביקל** הגיעה ביוני 1944 עם בתה חנה בת ה-8 לעיירה הסלובקית ז'ילינה, לאחר שהצליחו לברוח מתחנת-הרכבת של אושוויץ לשם הגיעו עם משלוח יהודים ממונקאץ'. עדויות האם והבת נמסרו בנפרד, מבלי שהאחת ידעה על עדות השנייה, והן משלימות זו את זו. **צבי ארז** ערך ועימת את העדויות והוסיף הערות הבהרה.

- 5000 יהודים ממחנה טרוינשטאט הובאו בספטמבר 1943 לאושוויץ, ושלא כמקובל לא עברו תהליכי סלקציה והשמדה — אלא הוכנסו למחנה מיוחד. א. ד. קולקה, מהאוניברסיטה העברית בירושלים, עיין בתעודות RSHA ובעזרתן ניגש לפיענוח מניעי הנאצים בהקמת מחנה מיוחד זה.

חקר

- אשר כהן, מאוניברסיטת חיפה, מרכז את מחקרו בוועדת העזרה וההצלה שפעלה בבודאפשט בשנים 1943–1945, כשהוא מתמקד בהעלאת מערכת היחסים הפנימיים במוסד חשוב זה ובדרכי פעילותו ומגעיו עם גורמים שונים.
- צבי בכרך, מאוניברסיטת בר-אילן, חוקר את היסודות האנטישמיים והאמנותיים בהשקפת עולמו של המלחין הגרמני ריכארד ואגנר, שנחשב בצדק לאחד האבות החשובים של האידיאולוגיה הנאצית.
- אסתר יהודית תידור-באומל, מאוניברסיטת בר-אילן, מנסה להתחקות על החיים הדתיים בגיטו וארשה תוך עיון ומחקר בספר „אש קודש“ — בו מרוכזות הדרשות שנשא בגיטו הרב קלמיש שפירא, האדמו"ר מפיאסצ'נה, שנתגלו בדרך-גס בתוך כד הטמון באדמה.